

בס"ד. שיחת ש"פ מטות, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשי"ד.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון צמאה לך נפשי. ואח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה להבין ענין הנדרים.

\* \* \*

ב. המאמר דלעיל<sup>1</sup> מיוסד על מאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע<sup>2</sup>. במאמר זה ישנם חידושים רבים; יש בו ענינים שנתבארו רק במקומות ספורים בתורת החסידות, אלא שיכול להיות מעמד ומצב ש"לא חלי ולא מרגיש כו" (כלשון הגמרא<sup>3</sup>), ובמילא, יכולים ללמוד את המאמר מבלי לשים לב להחידושים שבו, ולהתחיל מיד מאמר נוסף.

אחד החידושים שבמאמר זה:

בדרך כלל מבואר בחסידות<sup>4</sup> שענין הנדרים הוא לחטה מעבודת הבירורים, והיינו, שכאשר האדם נמצא במעמד ומצב שבגלל היותו שקוע בגשמיות אין ביכולתו לברר את הדבר הגשמי עי"ז שישתמש בו "לשם שמים", אזי מוכרח הוא לפרוש ממנו (שזהו"ע הנדרים).

וכידוע הפתגם שמסר כ"ק מו"ח אדמו"ר<sup>5</sup> בשם החסידים הזקנים: מה שאסור — אסור, ומה שמותר — לא צריך. ופירושו של פתגם זה — שכיון שאינו יכול לברר את הדבר המותר, אזי צריך לפרוש ממנו, עד כמה שאפשר.

— ישנם אמנם דברים המוכרחים שאי אפשר להתקיים בלעדם, ולדוגמא, כדאיתא בגמרא<sup>6</sup> שאין ביכולת האדם שלא לישון ג' ימים, או שלא לאכול ז' ימים; אבל בנוגע לשאר הענינים המותרים — צריך לפרוש מהם עד כמה שאפשר.

(5) אג"ק שלו ח"ד ע' עד (נעתק ב"היום יום" כה אדר שני). ועוד.

(6) נדרים טו, א. וש"נ. ירושלמי שם פ"ב סה"א (ובשירי קרבן שם). וראה רמב"ם ה' שבועות פ"א ה"ז. פ"ה ה"כ (ובכ"מ שם — ראה מנ"ח מצוה ל').

(1) ד"ה להבין ענין הנדרים (לעיל ע' 126 ואילך).

(2) ד"ה וידבר משה אל ראשי המטות גו' עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' תקלו ואילך).

(3) יומא כב, ב. וש"נ.

(4) ראה לקו"ת פרשתנו פב, ב. פד, ב. ובכ"מ.

והיינו, שענין הנדרים — שפורש מדברים המותרים — הוא למטה מעבודת הברורים.

אמנם, במאמר הנ"ל ישנו חידוש — שבו מבואר שענין הנדרים הוא למעלה מענין הברורים.

ובהקדמה — שהיסוד לחידוש זה הוא מ"ש במדרש שמואל בפירוש מאמר המשנה "נדרים סייג לפרישות", ש"פרישות תקרא מילי דחסידותא", והרי מעלת החסיד היא למעלה ממעלת הצדיק<sup>8</sup>.

וזהו היסוד להחידוש שענין הנדרים הוא למעלה מענין הברורים, כי, ענין הברורים הוא באופן של התלבשות בהדבר המתברר, משא"כ ענין הנדרים הוא למעלה מהתלבשות, שהרי פורש מהדבר ודוחה אותו — לא בגלל שאין ביכולתו לברר את הדבר, אלא בגלל שנמצא במעמד ומצב שלמעלה מהעולם לגמרי, ואין ברצונו לירד ולהתלבש בהעולם כדי לבררו.

אמנם, אע"פ שפורש מהדבר הגשמי ודוחה אותו, מ"מ, מצד זה ש"אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי"ם<sup>9</sup>, הנה גם ע"י הפרישות והדחי' נעשה בירור ועלי' בהדבר הגשמי, ולא עוד אלא שע"י הפרישות והדחי' נעשית עליית הדבר הגשמי למקום נעלה יותר — למקום שלמעלה מהתלבשות. וכל זה — נוסף לכך שע"י הפרישות והדחי' ניתוסף במעלת האדם.

ועד"ז מצינו בנוגע למצוות לא תעשה: בדרך כלל מבואר שענין הזיכוך והעלי' נעשה ע"י מצוות עשה, היינו, שמתעסקים בהדבר לזככו ולהעלותו. אבל במקומות ספורים כדא"ח נתבאר שגם ע"י מצוות לא תעשה נעשה ענין של זיכוך<sup>10</sup>. ובזה יתפרש מאמר חז"ל<sup>11</sup> "ישב ולא עבר עבירה כו' כעושה מצוה". וכן הוא גם בענין הנדרים.

ומוסיף בהמאמר שישנה דרגא נעלית עוד יותר — שזהו"ע שהחכם מתיר את הנדר, שבדרגא זו אין צורך לפרוש מהדבר הגשמי, כיון שאינו מנגד, ואדרבה: אתהפכא חשוכא לנהורא<sup>12</sup>.

והחילוק שבין דרגות הנ"ל בענין הספירות: ענין הברורים הוא

סה"מ תר"ס ריש ע' ע. וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 427 ובהערה 13 שם. וש"נ.

11) קידושין לט, סע"ב. סה"מ שם. וראה גם סד"ה וידבר משה גו' דש"פ מטו"מ תרד"ע (המשך תער"ב ח"א ע' תקסג).

12) ראה חז"א ד, א. תניא ספ"י.

7) אבות פ"ג מ"ז (לגירסת אדה"ז — מ"ג).

8) שער הקדושה להרח"ו ז"ל (ח"א ש"ג). הובא בסה"מ עטר"ת שם ס"ע תקמ.

9) ב"ק לח, ריש ע"ב. וש"נ.  
10) סה"מ תרס"א ריש ע' קע. וראה

מצד בחי' ז"א, ענין הנדרים הוא מצד בחי' הבינה, וענין היתר נדרים הוא מצד בחי' החכמה<sup>13</sup>.

ג. עפ"ז יש לבאר מה שמצינו חילוקי הנהגות בעבודת הצדיקים, שיש צדיקים שהנהגתם היתה באופן של פרישות מהעולם, ויש צדיקים שהנהגתם בעניני העולם היתה באופן של התרחבות (כדלקמן ס"ד).

ובהקדם הסיפור שאחד החסידים שקיבל עצה או ברכה מהצמח-צדק ונתעשר על ידה. ובידעו בכירור שנתעשר מהעצה והברכה של הצ"צ, הנה בנסעו לליובאוויטש להודיע להצ"צ אודות הצלחתו, הביא להצ"צ מתנה — עגלה ללא גלגלים שמחליקה על השלג ("א שליטן", "א סלעד"<sup>14</sup>), נאה ומהודרת בכל מיני הידורים. ואמר הצ"צ: אני — איני צריך לכך, תן זאת לבני — בנקבו בשמו של המהר"ש<sup>15</sup>.

ולכאורה אינו מובן: כיון שהצ"צ אמר על עצמו שהוא אינו צריך לכך — למה צוה לתת זאת לבנו?

ובפרטיות יותר:

ידוע שדבר שאין בו צורך והוא מיותר — יש להמנע ממנו, כיון שהוא מקלקל. וכפי שרואים בענין הלבושים, שכאשר הלוש הוא ארוך יותר מדי, הרי זה מעכב ומונע את ההילוך.

וזוהי הוראה לבעלי עסק<sup>16</sup> — שההתחכמות בענין הפרנסה היא מקלקלת. כלומר: לא זו בלבד שאין צורך בהתחכמות, כמ"ש<sup>17</sup> "לא לחכמים לחם", היינו, שההתחכמות בחכמת הפרנסה אינה מועילה, כיון שהפרנסה תלוי' ב"ברכת הוי"<sup>18</sup>, אלא עוד זאת, שריבוי ההתחכמות הוא גם מקלקל.

לכאורה יכולים לחשוב: הן אמת שהעיקר היא ברכת ה', "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה"<sup>19</sup>, אבל אעפ"כ, כיון שצריך להיות "בכל אשר תעשה", ובשביל זה צריך להשתמש בענין השכל במקצת עכ"פ, במדה השייכת ומוכרחת להעשי' — מה כבר עלולה להזיק ריבוי ההתחכמות. ולכן, צריכים לידע שריבוי ההתחכמות (לא רק שלא מועיל, אלא) מקלקל לפרנסה. התחכמות במדה הדרושה — מועילה, אבל ריבוי

16 ראה גם לקו"ש חל"א ס"ע 172 ואילך. וש"נ.

17 קהלת ט, יא.

18 משלי יו"ד, כב.

19 פ' ראה טו, יח.

13 סה"מ עטר"ת שם ע' תקמג ואילך.

14 = מזחלת שלג.

15 ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רפה.

וש"נ.

ההתחכמות — מקלקל לפרנסה. וכמשל העולה בהר, שכאשר לובש לבוש ארוך יותר מדי, הרי לא זו בלבד שאינו מועיל, אלא גם מקלקל<sup>20</sup>, ולפעמים הרי זה מקלקל עוד יותר מאשר לבוש (כלי) קצר מדי.

וא"כ אינו מובן: מדוע אמר הצ"צ על דבר שלא הי' לו צורך בו, ובמילא הרי הוא מקלקל — ליתנו לבנו שהי' ממלא מקומו?

וההסברה בזה — שישנם ב' אופני הנהגה אצל צדיקים, בהתאם לצורך הדור; ולפעמים ישנו מצב שמצד הדור נדרש ענין הפרישות, ולפעמים ישנו מצב שמצד הדור נדרש ענין של התרחבות, כמו בשביל לבטל גזירות, וכיו"ב.

ועפ"ז לא קשה מה שהצ"צ צוה ליתן מתנה הנ"ל לאדמו"ר מהר"ש — כי, בנוגע לאדמו"ר מהר"ש, לא זו בלבד שאין בזה קלקול, אלא אדרבה, זהו ענין הדרוש לעבודתו, כיון שמצד דורו היתה צריכה להיות ההנהגה באופן של התרחבות.

וכידוע שהנהגתו של אדמו"ר מהר"ש היתה בהתרחבות גדולה<sup>21</sup>. ולדוגמא: קופסת הטבק שלו היתה מזהב, וכן המזלג ושאר כלי תשמיש (גם הדברים שאין להזכירם בשבת) היו עשויים מזהב.

וכמו כן היתה הנהגתו באופן של התרחבות בענין הנסיעות — שכמעט בכל שנה הי' נוסע לחוץ-לארץ, ולפעמים — פעמיים בשנה. וסדר הנסיעה הי' באופן שהרכבת היתה ממתינה עבורו.

— בעיירה ליובאוויטש עצמה לא היתה תחנת-רכבת, והיו צריכים לנסוע במרכבה לתחנת-הרכבת שהיתה בעיירה סמוכה. ולפעמים הי' אדמו"ר מהר"ש מתאחר, והרכבת היתה ממתינה עבורו.

פעם הגיע לתחנת הרכבת פקיד חדש, שלא ידע אודות הסדר שצריכים להמתין לרבי מליובאוויטש, וכשהגיעה השעה המיועדת לנסיעת הרכבת, שרק שריקה, והרכבת יצאה לדרכה, מבלי להמתין לאדמו"ר מהר"ש, שהגיע לאחר שהרכבת יצאה לדרכה, והוצרך לנסוע ברכבת אחרת. כעבור ימים אחדים, הגיעה פקודה מהממשלה לפטר את הפקיד הנ"ל<sup>22</sup>. — הם לא ידעו מדוע הם מפטרים אותו; הם תלו זאת בטעמים אחרים, אבל האמת היא שסיבת פיטוריו היתה בגלל שלא המתין על אדמו"ר מהר"ש,

(20) ראה לקו"ת תצא לו, ג. ובכ"מ.

(21) ראה גם בהנסמן בסה"ש תרפ"ט ע' וש"נ.

(22) ראה תו"מ —

רשימת היומן ע' רג.

שכן, הרכבת כולה (עם כל הנוסעים שבה) היא בשביל הרבי מליובאוויטש, ואם לא ממתנים עליו — אזי אין נתינת-מקום עבור הפקיד! ...

ד. ונקודת הביאור בזה — שב' אופני ההנהגה אצל צדיקים, באופן של פרישות או באופן של הרחבה, הם בהתאם להמבואר לעיל בענין הנדרים, ובענין חכם מתיר את הנדר. והענין בזה:

ע"פ המבואר בדרך כלל שענין הנדרים והפרישות הוא למטה מענין הבירורים, אינו מובן מה שמצינו שיש צדיקים שהנהגתם היתה באופן של פרישות מהעולם — שהרי ענין הבירורים הו"ע של עבודה שע"פ תורה, ששייכת לכל בני, אא"כ מי שאינו יכול לברר את הדבר בגלל היותו שקוע בגשמיות, שאז צריך לפרוש ממנו, והרי פשיטא שענין כזה לא שייך כלל אצל צדיקים?

ואפילו לפי המבואר לעיל שחילוקי ההנהגות אצל הצדיקים היו לפי הצורך מצד הדור — הרי ענין של פרישות שלמטה מהעבודה ע"פ תורה בענין הבירורים, לא שייך אצל צדיקים אפילו מצד הדור.

אך הביאור בזה — ע"פ החידוש במאמר הנ"ל שענין הנדרים הוא למעלה מענין הבירורים, ועפ"ז מובן שהנהגת הצדיקים באופן של פרישות מעניני העולם היא בגלל היותם למעלה מהתלבשות בעניני העולם. אלא שבזה גופא יש ב' מדריגות — שהם בהתאם לצורך הדור — מצד בחי' הבינה (ענין הנדרים), או מצד בחי' החכמה (ענינו של החכם שמתיר את הנדר).

ה. ההוראה מהנ"ל בעבודה:

ישנם כאלו שכאשר תובעים מהם לצאת ממקומם ולנסוע ולעסוק עם הזולת — חוששים הם שמא יתוסף להם ישות. והיינו, שבגלל פחיתות מדריגתם שהם בישות ומציאות, אזי מצד ההתפשטות של הנסיעה והפעילות, יתוסף אצלם ישות. ובפרט אם אכן יצליחו לפעול משהו ("זיי וועלן טאַקע עפעס אויפטאַן") — אזי בודאי יתוסף אצלם ישות.

— וע"ד הידוע ששקר מצד עצמו אין לו קיום, והקיום שלו הוא רק עי"ז שמעורב בו קצת אמת<sup>23</sup>. וכמו"כ בנדו"ד, שמצד זה שיפעלו משהו על הזולת, שזהו רצון הבורא, יתוסף אצלם ישות.

(23) ראה סוטה לה, רע"א. הובא בפרש"י עה"ת שלח יג, כז. זח"א ב, ב.

וכיון שאינם יכולים לעסוק עם הזולת כדבעי, היינו, באופן שלא תהי' להם ישות מזה — רוצים הם לפרוש לגמרי מההתעסקות עם הזולת (ע"ד ענין הנדרים מפני שאינו יכול לברר את הדבר).

והמענה על זה — שענין הפרישות יש לו מקום בהחשבון שנוגע לעצמו, אבל כשמדובר בנוגע להזולת אין להתחשב בחשבונות שלו, וצריכים להשתדל להתעסק ולפעול על הזולת.

— אצל אדמו"ר האמצעי הי' הסדר שכאשר החסידים היו חוזרים מליובאוויטש לבתיהם, היו מתעכבים בדרכם בעיירות שבינתיים וחוזרים המאמרים ששמעו בליובאוויטש. אחד החסידים שהי' חוזר המאמרים בטוב, התאונן פעם בפני אדמו"ר האמצעי, שניתוסף אצלו ישות בגלל חזרת המאמרים, ובגלל זה רוצה להפסיק לחזור המאמרים. וענה לו אדמו"ר האמצעי: "פון דיר זאָל ווערן אַ ציבעלע, און חסידות זאָלסטו חזרין"<sup>24</sup>.

ופירוש המענה, שכל החשבונות הם רק בנוגע לעצמו, אבל כאשר הדבר נוגע אל הזולת, ולדוגמא, כאשר מדובר אודות חזרת חסידות ברבים<sup>25</sup>, אין לעשות את החשבונות שלו, אלא צריכים לחזור חסידות ולפעול עם הזולת, ואז, לא זו בלבד שלא יהי' קלקול, אלא אדרבה כו'. וזהו הענין שחכם מתיר את הנדר — שכאשר ישנו ענין של נדר, ולדוגמא, שרוצה לפרוש את עצמו כיון שחושש מפני ישות, אזי מתיר לו החכם את הנדר, ולכן אינו צריך לפרוש את עצמו, ואין לו לחשוש מענין בלתי-רצוי, כיון שאתהפכא חשוכא לנהורא.

\* \* \*

ו. בנוגע לחכם המתיר את הנדר — הרי זה פועל למפרע, היינו, ש"עוקר את הנדר מעיקרו", דלא כרופא ש"אינו מרפא אלא מכאן ולהבא", שלכן יש חילוק בדין קידושי אשה על מנת שאין עלי' נדרים או על מנת שאין בה מומין, ש"הלכה אצל חכם והתירה מקודשת, אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת"<sup>26</sup>.

ועד"ז מצינו בתשובה ב' מדריגות:

(א) תשובה מיראה, שאינה עוקרת את החטא מתחילתו כאילו לא הי', אלא פועלת רק מכאן ולהבא, ובמילא נשאר איזה רושם, כמ"ש<sup>27</sup>

(26) כתובות עד, ריש ע"ב.

(27) ירמי' ג, כב.

(24) ראה גם תו"מ ח"י ע' 272. וש"נ.

(25) חסר איזה תיבות במעלת הענין

(המו"ל).

"שובו בנים שובכים ארפא משובתיכם", "משמע מכאן ואילך, כבעל מום שנתרפא שמקצת שמו עליו"<sup>28</sup>.

ב) תשובה מאהבה, שפועלת למפרע, ש"נעקר עווננו מתחלתו"<sup>28</sup>, ועד שלא נשאר שום רושם, ואדרבה, "זדונות נעשות לו כזכיות"<sup>29</sup>.

והנה, כיון ש"גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם"<sup>30</sup>, הרי מובן, שגם ברפואה ישנו אופן נעלה יותר — כמו תשובה מאהבה — שהרפואה היא שלא כדרך הרגיל, ופועלת באופן שלא נשאר שום רושם, ואדרבה כו'<sup>31</sup>.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): כיון ישנם כמה בחורים שזקוקים לרפואה<sup>32</sup> — יה"ר שתהי' להם רפואה באופן שלא זו בלבד שלא ישאר שום רושם, אלא אדרבה, שיהי' אצלם תוספת חיזוק בבריאות הגוף, כמו בתשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות. וכולם יאחלו להם ויברכו אותם שיהי' אצלם תוספת חיזוק בבריאות הגוף, אשר, "היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת) ה' הוא"<sup>33</sup>, ובקרוב ממש.

\* \* \*

ז. לאאמו"ר ז"ל באה פעם שאלה בעניני אבלות רח"ל — אם אבל יכול ללבוש בשבת נעלי-בית, כיון שנוהג כן בכל שבתות השנה. והשיב אאמו"ר, שאפילו אם בכל שבתות השנה אין בכך חסרון כ"כ, הרי בשבת כזו, כיון שמישהו (או הוא בעצמו) יכול לחשוב שנוהג כן בגלל אבילות, אין לנהוג כן<sup>34</sup>.

ובנוגע לעניננו:

ישנם כאלה שבכל שבת מברכים מתהלכים הם עם מחשבות של מרירות או עצבות וכדומה. ובדרך כלל יש "ללמד זכות" עליהם, שזהו מצד עייפות, חוסר שינה, או סתם עצלות... ובשבת מברכים זה ישנו לימוד זכות נוסף — שזהו בגלל שלשת השבועות...

אמנם, כיון שענין האבילות שבשלשת השבועות אינו צריך להיות

32) הכוונה לקבוצת בחורים שנפגעו בתאונת דרכים באור ליום ועש"ק, בחזרתם מנסיעה בשליחות ה"מל"ח" (המו"ז 2).

33) רמב"ם הל' דעות רפ"ד (וראה לקו"ש ח"ב ע' 531 הערה 12. אג"ק חט"ז ס"ע סב ואילך, ובהנסמן שם).

34) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1091.

28) פרש"י יומא פו, סע"א.

29) שם, ריש ע"ב.

30) שם, סע"א.

31) ראה צפע"נ לרמב"ם הל' תשובה פ"ב

ה"ב בסופה (ועד"ז הל' אישות פ"ז ה"ט. ועוד).

בשבת<sup>35</sup>, וכידוע<sup>36</sup> שבמדינות מסוימות שבהם נהגו לומר "לכה דודי" בניגון השייך לתשעה באב, היו גזירות כו' – הרי איך שתהי' ההנהגה בשאר שבתות מברכים, הנה בשבת מברכים זה יש לחשוש מכל ענין שיכול להתפרש באופן של היפך השמחה.

כיון שרצונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ששבת מברכים יהי' שבת של שמחה ("א פריילעכער שבת") – הרי בשבת מברכים זה צריכה להיות השמחה באופן של הוספה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) ישנו ניגון על פסוק מהקאפיטל של כ"ק מו"ח אדמו"ר השייך לשנה זו<sup>37</sup> – "וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק"<sup>38</sup>, שזהו ניגון שרחוק מעצבות... ואפילו ממרירות. ניגנו עתה ניגון זה.

\* \* \*

ח. בנוגע לפרשת מסעי שהולכים לקרוא עתה (בתפלת מנחה) – "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים" – איתא בלקו"ת<sup>39</sup>: "להבין לשון אלה מסעי שהוא לשון רבים, וכתוב אשר יצאו מארץ מצרים, והרי מארץ מצרים הוא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות", והביאור בזה, ש"כל המ"ב מסעות .. עד חנייתם בירדן ירחו" (שזהו"ע ביאת הארץ, התכלית דכל המסעות) "נקרא הכל אשר יצאו מארץ מצרים"<sup>40</sup>.

ב"מצרים" – ישנם ריבוי מדריגות, ובכללות – מצרים דלעו"ז, ומצרים דקדושה. וצריכים תמיד לנסוע ולצאת מארץ מצרים. אבל כאשר נעמדים ולא ממשיכים לילך הלאה, הנה מבלי הבט על הדרך שהלכו עד עתה, ומבלי הבט על מעלת המקום שבו עומדים עתה – הרי זה עדיין ענין של "מצרים". וע"ד הפתגם<sup>41</sup> שהיו אומרים פעם בנוגע ל"שעון", שהולך והולך ואינו ניזון ממקומו...

כתיב<sup>42</sup> "ימים יוצרו ולו אחד בהם", היינו, שהקב"ה נותן לכאור"א

(40) שם פט, ב.  
(41) ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ תשי"ב ס"ח (תו"מ ח"ו ע' 99).  
(42) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ.

(35) שו"ע או"ח סתקנ"ב ס"י ובמג"א שם.  
(36) ראה גם דרכי חיים ושלום (להרה"צ ממנוקאטש) סתריס"ב, ובהערה שם. וש"נ.  
(37) ראה תו"מ ח"ב ע' 206 ואילך. וש"נ.  
(38) תהלים עה, יא.  
(39) מסעי פח, ג.



מספר מסויים של ימים, לא פחות ולא יותר, ובכל יום ויום צריך לפעול משהו. ובמילא, צריכים לידע, שגם לאחרי שעסקו ופעלו רבות והגיעו למעמד ומצב נעלה — אין להסתפק בכך, כי אם להוסיף עוד יותר. ואם מפסיקים לילך הלאה ונשארים באותו מקום — אזי נמצאים ב"מצרים". צריכים לצאת מ"מצרים" ולנסוע הלאה, עד שמגיעים ל"ירדן ירחו", בחי' ריח<sup>40</sup>, דקאי על משיח צדקנו "דמורח ודאיין"<sup>43</sup>, במהרה בימינו.

יש לזכור, שבודאי נגיע סוף-כל-סוף למחוז חפצנו ("מ'וועט דערפאָרן"), וכיון שכן, הרי חבל שיתארך משך זמן ההליכה בדרך. וכטבע כל אדם, שכאשר צריך להגיע למקום מסויים, רצונו לחסוך בטלטול וטרחת הדרך, ולהגיע למחוז חפצו במהירות האפשרית.

ובפרט כאשר יעשה חשבון שזהו ענין שנוגע לא רק לו לבדו, אלא גם לכל בני"י, שהרי "כל ישראל ערבים זה בזה"<sup>44</sup>, וא"כ, בודאי אין רצונו לעכב את כל בני"י שיצטרכו לשהות בדרך זמן מיותר, אלא יעשה כל התלוי בו למהר את ההליכה בדרך.

וע"פ פס"ד הרמב"ם<sup>45</sup> "צריך כל אדם שיראה עצמו .. כאילו חציו זכאי וחציו חייב .. עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה" — הרי לא זו בלבד שבכחו וביכלתו למהר את הגאולה, אלא עוד זאת, שיתכן שע"י פעולה אחת שלו יביא את הגאולה תיכף ומיד!

וא"כ, בודאי שצריך להמשיך ולילך בתמידות ("האַלטן אין איין גייען"), לצאת מ"ארץ מצרים" ולבוא ל"ירדן ירחו".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יתן השי"ת שיהפכו ימים אלו לששון ולשמחה<sup>46</sup>, במהרה בימינו.



(45) הלי' תשובה פ"ג ה"ד.

(43) סנהדרין צג, ב. וראה לקו"ת שם.

(46) ראה ירמ' לא, יב. זכרי' ח, יט.

(44) שבועות לט, סע"א. סנהדרין כז,

רמב"ם הלי' תעניות בסופן.

סע"ב.